

TNC-Aktuellt:

Tekniska nomenklaturcentralen
 Box 5243
 102 45 STOCKHOLM
 Tfn 08-24 92 90

TERMINOLOGISAMARBETE I NORDEN

Det har under för sommaren förekommit ett livligt samarbete mellan terminologiorganen i Danmark, Finland, Norge och Sverige. I maj möttes man inom Nordterms ram för att utbyta erfarenheter och planera en fortsatt samverkan. En månad senare möttes några nordiska terminologer i Oslo för ett symposium om utbildning i terminologi.

TNC konstaterar med glädje att en rad konkreta samarbetsprojekt har föreslagits under mötena. Bl.a. har man enats om en omedelbar samverkan kring ett gemensamt nordiskt agerande i ISO-kommittén för "Principles of terminology", en i väsentliga stycken gemensam terminologihandbok och en serie termböcker som man skall låta cirkulera mellan länderna i ett försök till ömsesidig anpassning av nyord.

NORDTERM 1981

Det fjärde Nordterm-mötet hölls den 21 - 22 maj i Helsingfors på Hanaholmens kulturcentrum (för de tidigare mötena se TNC-aktuellt 1976:3, 1978:1, 1979:2). Antalet deltagare var ca 50, därav omkring hälften från värdlandet. Ett arbetsutskottsmöte i Nordiska språksekretariatet hade ägt rum i Helsingfors dagarna innan och det var därför möjligt för en hel del representanter från de nordiska språknämnderna att delta i Nordterm-mötet.

INNEHÅLL

Terminologisamarbete I Norden...	s.1
Nordterm 1981.....	s.1
Symposium om terminologi- undervisning.....	s.4
STANTEK-ÖSTs vårmöte.....	s.5
Nytt projekt.....	s.5
Notiser.....	s.6
Termfrågor i urval.....	s.7

TNC representerades av Kristina Adebo, Lars Algotsson, Anna-Lena Bucher, Gunnel Johansson, Ove Oskarsson, Göran Walter, Kjell Westerberg, Eva Åkerlund. Det var särskilt nyttigt för de många som anställts vid TNC efter förra Nordterm-mötet att för första gången få möta de nordiska kollegorna och diskutera med dem.

Grupparbeten

Den första dagen ägnades åt diskussion i två grupper. Ämnet för grupp 1 var: Nordterm i teorin och praktiken och för grupp 2: Språkvård och termarbete

-2-

i Norden.

Grupp 1

Grupp 1 inledde med en rapport från Nordterms tre arbetsgrupper om vad som hänt sedan det senaste mötet i Köpenhamn 1979 (Ag 1 Utbildning, Ag 2 Termbanksarbete, Ag 3 Koordinering).

Utbildning

Vad gäller utbildningen har man kommit olika långt i olika länder och utbildningen läggs också upp på lite olika sätt. Symposiet om terminologiundervisning (se nedan) är det första i sitt slag i Norge. I Danmark försätter Handelshøjskolen i Köpenhamn med sina kurser som valfritt ämne. Handelshøjskolen i Århus har nyligen börjat med terminologikurser. Från hösten 1981 skall en ny översättarutbildning startas vid Vasa handelshögskola och i den skall ingå en terminologikurs på 24 timmar. I Sverige finns som bekant ingen fast utbildning i terminologi på högskolenivå.

Termbanker

Den norska termbanken har lagts under en stiftelse som inrättats för ändamålet. Vid universitetet i Bergen bearbetas termbanken medels en UNIVAC 1100. Hela RTTs ordlisteregister (ca 25 000 termposter) ligger i banken och därtill ca 20 000 NATO-termer.

I Finland har man ännu ingen termbank, men man undersöker möjligheten att skapa en. Man har utformat en termbankett.

I Danmark har man haft problem med organisationen kring termbanksuppbyggnaden. Just nu prövas ett engelskt söksystem vid namn Status II.

Koordinering

Pågående projekt presenterades. Särskilt intresse väckte TNCs presentation av en terminologihandbok och man återkom till denna senare i diskussionerna (se s. 5).

Under eftermiddagen diskuterades gruppvis det fortsatta arbetet inom Nordterms arbetsgrupper. Resultatet av diskussionerna blev att Ag 2 och Ag 3 föreslogs utgå. Beträffande Ag 2 Termbankssamarbete tyckte man att ett bilateralt samarbete skulle vara mer fruktbart. Beträffande Ag 3 Koordinering ansåg man att det skulle vara tillräckligt om varje land skickade listor över pågående projekt till Nordiska språksekretariatet som sedan skulle sammanställa och distribuera dessa.

En ny arbetsgrupp bildades, Ag 4, med uppgift att svara för nordiskt samarbete inom ISO/TC 37.

En sammanfattning punktvis av diskussionerna i Ag 1 och Ag 4 följer här:

Ag 1 Utbildning

Mål för gruppen:
Utbildning och vidareutbildning av personer som på nationell nivå har möjlighet att föra terminologiskt kunnande vidare inom forskning, undervisning och praktiskt terminologiarbete.

Långsiktigt program:

Ny, samnordisk kurs för terminologer (lik Skodsborgskursen 1978, se TNC-aktuellt 1978:3)

Nordiska seminarier och symposier om centrala delområden inom teoretisk eller tillämpad terminologi och lexikografi

Kontakt med Nordterms alla arbetsgrupper och med personer utanför Norden verksamma inom fackspråk och terminologi

Samling av dokumentation kring utbildningsaktiviteter för referat eller anmälan i TermNet News (informationsblad från Infoterm)

Kortsiktiga mål:

Symposium i Oslo i juni 1981 (se nedan)

Forskarkurs i Vasa 1982 (10 dagar)

Seminarium om terminologisk dokumentation under Nordterm i Stockholm 1983

AG 4 Terminologins grunder. Samarbeta inom ISO/TC37.

Långsiktiga mål:

Påverka arbetet i ISO/TC 37, särskilt så att hänsyn tas till terminologiarbete utanför standardiseringsvärlden

Utveckla en rationell arbetsfördelning

Kortsiktiga mål:

Samordna synpunkter på standardförslag från ISO/TC 37

Samarbeta om förslag till termer och definitioner till ISOs Vocabulary of terminology

Undersöka hur resultatet från arbetet inom ISO/TC 37 kan överföras till nationella standarder eller handböcker

Samordna arbetet med nationella handböcker i terminologi

Söka pengar för publicering av handböckerna

Organisation för arbetsgruppens arbete:

Deltagande organisationer är:
Tekniken Sanastokeskus (TSK) i Finland, Tekniska nomenklaturcentralen (TNC) i Sverige, Rådet för teknisk terminologi (RTT) i Norge, Terminologigruppen i Danmark och Nordiska språksekretariatet, som nu har säte i Norge

Ansvar för samordning av remissvar fördelas efter inbördes avtal. Initiativ till avtal tas av TSK

Ansvar för förslag till hur internationella standarder skall överföras ligger på Terminologigruppen

En projektgrupp bildas med ansvar för

samordning av arbetet med nationella handböcker i terminologi. Anna-Lena Bucher och Ove Oskarsson skall ta initiativ till samordning

Grupp 2

I grupp 2 berörde man inledningsvis fackspråkets inverkan på allmänspråket. Ett exempel: föga genomtänkt planerarspråk smyger lätt in i lagstiftningen och därifrån ut i allmänt bruk - en finsk elev går från skolans lågstadium till högstadiet för att sedan fortsätta på mellanstadiet. Ett annat: felöversatt myndighetstext ger dåliga termer som dock får stor auktoritet.

En slutsats som drogs av detta var att språkvårdare och terminologer bör ha goda förbindelser med lagstiftare - endast då kan man undvika att t.ex. ladugård döps om till boskapsbyggnad. En annan slutsats var att det är praktiskt och nödvändigt att beakta ett ords planerade användningsområde. Termer som ska ges vid spridning bör vara genomsynliga, men termer med snäv spridning behöver inte "översättas". Det återstår bara att hitta kriterier för avgörandet om ett ord skall föras till den förra eller den senare gruppen. Överraskningar kan inträffa.

Föredrag

Den andra dagen av Nordterm-mötet var alla deltagarna samlade för att lyssna på tre intressanta föredrag.

Det första hölls på engelska av teknikskribenten Pertti Jotuni under rubriken "The Discipline of Terminology - as seen by a lay".

Han talade om det tekniska språkets utveckling under de senaste decennierna i tekniska tidskrifter, t.ex. New Scientist, Ny Teknik, Elementa. Jotuni menade att olika språkliga förutsättningar styr terminologiutvecklingen. Finskan kan lätt uttrycka konkreta begrepp men endast med svårighet abstrakta. Engelskan har ett rikhaltigt ordförråd att bygga vidare på.

-4-

Knut Lie, Universitetsforlaget, Oslo, talade om "Hur skall vi marknadsföra våra termer?"

Det är viktigt att rätt term kommer till rätt människa i rätt tid. En ordlista för byggnadsglas är svår att marknadsföra, den är knappast avpassad ens för byggare. Dataterminologi däremot behövs inom alla områden. Terminologiarbetet måste planeras och riktas till bestämda målgrupper - då underlättas marknadsföringen av det färdiga resultatet.

Lie avslutade med att understryka hur viktigt det är att man i marknadsföring samarbetar med bokhandlarna, tidningar, radio, TV. Vi är inte i terminologibranschen, vi skall vara i kommunikations- och informationsbranschen, menade han.

Kari Bergholm, Finska utrikesministeriet, tidigare chef för Standardiseringsrådet, talade till sist om Termarbete och internationell standardisering.

Mycket av det internationella termarbetet bedrivs i dag på engelska och en vanlig svårighet är att engelsmän glömmar bort att ISO-engelskan skall vara ett instrument för internationellt umgänge. De vill gärna lägga specifikt engelska synpunkter på standardförslag. Bergholm menade att franskan egentligen vore ett bättre internationellt språk, bl.a. därför att den inte finns i så många varianter och därför att den är mer exakt än engelskan. Egentligen borde internationellt termarbete utföras på flera språk simultant.

I den internationella standardiseringen är det terminologiarbetet som är den svagaste länken. Det beror bl.a. på språksvårigheter - begrepp saknas och det finns olikheter i tänkande, kultur osv, man känner inte till hur terminologiarbete bör gå till - ofta går man från term till definition och begrepp i stället för från begrepp till definition och term, definitionerna är ofta föreskrivande

fraser i stället för definitioner. Bergholm ville peka på följande botemedel för att ändra på rådande förhållanden:

- Praktisk vägledning, standarder och regler
- Krav på deltagare i internationellt arbete, t.ex. att de behärskar minst två språk
- Kurser och seminarier i hur regler och råd skall tillämpas
- Marknadsföring av regler och råd

Finslipa inte med kniven när det finns arbete för yxa! avslutade Kari Bergholm. Finsk konkretion?

I den avslutande diskussionen föreslogs från svenskt håll att ett termblad skulle utformas där man för fram nya termfrågor för att försöka få en nordisk samordning. Nordiska språksekretariatet skulle svara för cirkulationen som också skulle omfatta EGs terminologibyrå i Luxemburg. När ett resultat föreligger kan termbladen sändas ut som pressmeddelanden till berörda facktidsskrifter.

SYMPOSIUM OM TERMINOLOGIUNDERVISNING

Den 15 - 17 juni ägde ett symposium om terminologiundervisning rum på Voksenåsen utanför Oslo. Arrangörer för symposiet var Nordterms Ag 1 (se ovan) genom Rådet för teknisk terminologi. Symposiet finansierades delvis med medel från Nordiska forskarkurser. Ca 25 personer från Danmark, Finland, Island, Sverige och Norge deltog. Det var personer som på olika sätt arbetar med terminologi, fackspråk eller undervisning - ibland med en kombination av alla tre områdena. Från Sverige deltog Per A Pettersson, Svenska språknämnden och Göran Walter, TNC.

Symposiet var en uppföljning av de aktiviteter som Ag 1 inledde 1978 med en tvåveckors grundkurs i terminologi (se TNC-aktuellt 1978:3). Under de tre år som gått har

terminologiundervisning genomförts i de olika länderna på olika nivåer och med olika målgrupper. Detta framkom under symposiets första dag då representanter från varje land gav lägesrapporter om terminologiundervisning i allmänhet, som led i en yrkesinriktad utbildning och som vidareutbildning för yrkesfolk i det egna fackets terminologi.

Den andra dagen arbetade deltagarna i fyra olika arbetsgrupper med följande uppgifter:

1. Kursprogram och hjälpmedel under grundutbildningen, också med tanke på en tvärfacklig och flerspråkig kommunikationssituation
2. Kursprogram och hjälpmedel under vidareutbildning
3. Terminologi som komponent i utbildningen och vidareutbildningen av fackspråkslärare, översättare, tolkar och terminologer
4. Skiss över en plan för ett nordiskt centrum med uppgift att organisera och koordinera nordiska aktiviteter inom terminologiforskning, kursverksamhet o.d.

När arbetsgruppernas resultat lades fram i plenum kom man fram till att de borde sammanfattas i en generell plan för terminologiutbildning. En kommitté bestående av en medlem från varje arbetsgrupp tog på sig uppgiften att försöka åstadkomma detta till början av hösten 1981.

STANTEK-ÖSTS VARMÖTE

Lokalavdelningen i Stockholm av Standardiseringstekniska föreningen, STANTEK, höll vårmöte den 19 maj.

Temat för vårmötet var "Snabb terminologiförsörjning för företag med hjälp av datakraft". TNC, som företrädades av Lars Algotsson, Anna-Lena Bucher och Ove Oskarsson, svarade för större delen av programmet.

Under rubriken "TNC som informationskälla" fick deltagarna information om TNCs arbetsuppgifter och arbetsmetoder och några exempel på konkreta termfrågor som en TNC-anställd kan ställas inför i sitt arbete.

Under rubriken "Terminologi som en del av företagets informationssystem" talades det om kommunikation i ett företag och varför den ibland misslyckas. Om någon vill åstadkomma en allmän förbättring av kommunikationen gäller det att ändra någon av förutsättningarna, t.ex.

- individernas psykologiska förutsättningar
- deras förmåga att använda språk
- de tillgängliga kanalerna
- ett gemensamt språk

Det som man angriper med hjälp av ett medvetet arbete på en enhetlig företagsterminologi är just det gemensamma språket.

Den tredje punkten på programmet var "Termbanken, ett nytt, datorbaserat verktyg". TERMDOK presenterades, dess system, innehåll och uppläggning och vad den kan erbjuda för möjligheter till överblick och information om aktuella termproblem.

Under kaffepausen demonstrerades sökning vid terminal. Deltagarna fick själva möjlighet att pröva sökning.

Avslutningsvis berättades under punkten "Gör det själv! Råd i det egna terminologiarbetet" lite om vad man bör tänka på innan man börjar ett terminologiarbete.

Programmet avslutades med en paneldebatt med många intressanta och, för TNCs del, värdefulla frågor.

NYTT PROJEKT

Handbok i terminologi

Några gånger under det senaste året har vi i TNC-Aktuellt nämnt att vi planerat att utarbeta en handbok i terminologi. Planerna har sedan några

månader tillbaka tagit en fastare form, vilket bl.a. medförde att en disposition till handboken kunde presenteras vid Nordterm-mötet (se s. 2).

Målgruppen för handboken är i första hand nya termarbetare, t.ex. arbetsgruppsledamöter, tekniska sekreterare vid SIS - Standardiseringskommissionen i Sverige, nyanställd TNC-personal. Även lärare i svenska och naturvetenskapliga ämnen är en del av målgruppen.

Tyngdpunkten i boken skall ligga på ett kapitel som har arbetsrubriken Terminologiarbetets innehåll. Där skall läsaren få en beskrivning av hur ett terminologiprojekt fortskrider, från det att fältet, eller området, avgränsas till det att man slutgiltigt skriver och redigerar en termpost. Underrubrikerna på det kapitlet är följande:

Ett terminologiskt fält - en domän
Material. Underlag
Excerpering
Klassificering och begreppsbestämning
Definition
Termval
Termposten

Handläggare för projektet är Anna-Lena Bucher och Ove Oskarsson.

NOTISER

Dataterminologi

I veckan före midsommar diskuterades internationell dataterminologi i Paris. Där möttes nämligen den grupp inom den internationella standardiseringsorganisationen som svarar för standardisering av dataterminologi. Gruppens beteckning är ISO/TC 97/SC 1, vilket man internt förkortar till SC 1.

Arbetet inom SC 1 syftar till harmonisering mellan länderna av begrepp kring datateknik. Det resulterar i en ordlista som är ISO-standard: "Data Processing

Vocabulary" eller "Vocabulaire du traitement de l'information". Den franska benämningen på ordlistan får tjäna till påminnelse om att en internationell termstandard inte skall spegla något slags engelskt språkbruk utan erbjuda en begreppsapparat som världen kan enas kring.

Svensk dataterminologistandard, utgiven av SIS, ansluter mycket nära till ISOs ordlista.

Begreppsdefinitioner är ofta ordagranna översättningar. Också termerna lånas, lätt försvenskade eller översatta. Omvänt influerar överväganden inom SIS också ISO-standarderna via medverkan i SC 1-arbetet. Just i detta givande och tagande ligger harmoniseringen av terminologi.

Under Parismötet fortsatte bearbetningen av några nya avsnitt i dataordlistan, avsnitt som rör datakommunikation, datagrafi och programmeringsspråk. Dessutom behandlades ett par avsnitt som nu är mogna för revidering.

Man anser allmänt i SC 1 att arbetet fortskrider långsamt. Det finns många angelägna uppgifter, men vid det årliga mötet hinner gruppen inte slutföra dem alla. Vid årets möte fick man sålunda avstå från att arbeta vidare med avsnitten datasäkerhet och systemutveckling.

För att accelerera sitt arbete beslöt SC 1 att nu tillsätta en lång rad arbetsgrupper. Varje grupp skulle ta hand om ett avsnitt och arbeta vidare på detta under tiden fram till nästa möte, som hålls i Bergen i juni nästa år. Med den nya organisationen av arbetet skulle man vinna inte bara tid utan också kvalitet: varje grupp skulle förvärva särskild kompetens och borga för kontinuitet under den tid som hinner förflyta mellan förslag och färdig internationell standard.

I SC 1 deltog TNCs Ove Oskarsson.

Konferens om författningsspråk

Språkvårdsgruppen skall den 9

-7-

september anordna en konferens om författningsspråk. Inbjudan och program kommer att sändas ut i augusti.

TERMFRAGOR I URVAL

FRAGA: Vad betyder ROT-sektorn?

Uttrycket används i samband med ombyggnad och sanering.

SVAR: ROT är en akronym (initialord) som har bildats av den första bokstaven i vart och ett av de tre orden reparation, ombyggnad och tillbyggnad.

FRAGA: kkr, Mkr, Gkr eller tkr, mnkr, mdkr?

SVAR: Språkvårdsgruppen har diskuterat frågan och beslutat rekommendera förkortningarna tkr, mnkr och mdkr för tusen kronor, miljon(er) kronor och miljard(er) kronor. I tekniska och andra sammanhang där missförstånd inte behöver befaras kan man också skriva kkr, Mkr och Gkr.

Överblivna översättningar

I arbetet med TNC 75 Plan- och byggtermer 1980 fick TNC hjälp med översättning av termerna till franska av Jean Heyum, translator vid Utrikesdepartementet. Han diskuterade en hel del besvärliga översättningsfrågor med franska experter. I dessa diskussioner kom det också fram motsvarigheter till termer som inte finns med i ordlisten. Vi vill i stället gärna presentera dem i TNC-aktuellt.

utredning
F programme

projektering
F études (d'ingénierie et d'architecture)

förslagshandlingar och -planer
F avant-projet sommaire (APS)

huvudhandlingar och -planer
F avant-projet détaillé (APD)

bygghandlingar och -planer
F projet

1. spécifications techniques détaillées (STD)
2. plans d'exécution des ouvrages (PEO)

byggledare
F directeur m de projet

byggmästare
F maître m d'œuvre

infordran av anbud
F appel m d'offres

installationsarbete
F travaux n pl de second œuvre

kontrollant
F mètreur-vérificateur

En annan översättningsfråga som också löstes i arbetet var följande:

installationsgolv
E raised floor
D Installationsboden, Doppelboden